

Disputatio juridica inauguralis de exceptionibus

<https://hdl.handle.net/1874/345148>

18.

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE
EXCEPTIONIBUS.

QUAM
FAVENTE DEO TER OPT. MAX.

Auctoritate Magnifici D. Rectoris,

JACOBI VALLAN,

M. D. Praxeos & Institut. Medicinæ Professoris Ordinarii,
NEC NON

*Amplissimi Senatûs Academici consensu, Nobilissimæque
Facultatis JURIDICÆ Decretò,*

PRO GRADU DOCTORATUS

Summisque in UTROQUE JURE Honoribus & Privilegiis
ritè ac legitimè consequendis,

Eruditorum examini subicit.

LUCAS SCHURMAN. SWOLLA TRANS:

Ad diem 25. Junii hora locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, clō lbc xci.

Amplissimis, ac Gravissimis
VIRIS,

D. GERHARDO SCHUURMAN,
operæ monetariæ Ordinum Westfrisiæ
præfecto parenti omni amore profe-
quendo.

N E C N O N

D. D. JOHANNI van MUYDEN,
J. U. D. in Illustri Ultrajectensi Lyceò
Professori Ordinario, promotori meo,
omni honore colendo.

Hanc Disputationem

D. D. D.

LUCAS SCHUURMAN.

AUCTOR.

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS
DE
EXCEPTIONIBUS.
CAPUT I.

De origine & Exceptionum Utilitate.

Uoniam actiones ad illam utilitatem sunt introductæ, ut sine armorum strepitu, id quod nostrum aut nobis debitum est, consequamur in iudicio; dico in iudicio, quia nemo sibi jus dicere, aut privatâ, quod sibi debetur, autoritate occupare potest. *l. 13. ff. quod met. caus.* Ita & Exceptiones in subsidium Rei ex naturali æquitate sunt comparatæ, ut quisque justis armis ac defensionibus se, adversus intentionem actoris, tueri possit. *princ. Inst. h. r.* Quippe definit esse debitoris, qui nactus est exceptionem justam, nec ab æquitate naturali abhorrentem. *l. 66. ff. de R. J.* Quare actiones non magis actoris sunt propriæ, quam quidem exceptiones rei. Nam cui damus actionem, eidem & exceptionem competere, multo magis quis dixerit, *l. 156. ff. de R. J.*

Origo exceptionum est æquitas seu iniquitas actionis; Nam omnes actiones & Exceptiones ex æquitate naturali contra strictum jus sive contra juris rationem sunt introductæ. *l. 66. ff. de R. J. l. 1. §. 1. ff. de dol. mal. except. l. 36. ff. de V. O. l. 83. §. naturalis ff. de solut. Giph.*

CAPUT II.

De Exceptionis definitione.

EXceptio generaliter sumpta nihil aliud est quam necessaria defensio, & ita vocatur in *l. 9. in princ. & in l. 11. Cod. de exc.* stricte vero accepta, est quædam exclusio, quæ solet actioni cuiusque rei opponi, ad excludendum id, quod in condemnationem intentionemve (quam in conclusione libelli præscribit iudicialtor *l. ult. Cod. de fidecom. lib. l. 18. ff. Comm. divid.*) deductum est, *l. 2. ff. h. t.* Dicitur exclusio, quia effectu inspecto non minus tollit obligationem & actionem, inde competentem, quam si ipso jure nulla esset. *l. 40. de Cond. indeb. l. 112. ff. de R. J. l. 3. §. 1. de Const. pecc.*

Definitur etiam quod sit conditio, quæ modo eximit reum damnatione, modo minuit damnationem. *l. 22. ff. h. t.* Dicitur conditio, quia Prætor olim dabat actionem vel purè non admittit rei exceptione, vel sub conditione, si hoc vel illud factum non sit. *l. un. §. 6. Ne quid in flum. publ. l. 2. §. 1. l. 4. §. 15. 32. & seqq. de dol. mal. except. l. 48. de procurat. l. 14. de publ. act. l. 10. de pign. & hyp.*

Exceptiones etiam indignantur præscriptiones, videlicet quod sint exceptiones temporis, quibus actiones aliaque jura vel perimuntur, vel effectu destituuntur.

CAPUT III.

De primâ divisione

Summa Exceptionum divisio est, quod sint vel civiles, quæ ex legibus, Senatusconsultis, vel principum constitutionibus descendunt. Vel Prætorix, quas Prætor æquitatis custos ex sua jurisdictione introduxit: ut exceptio, quod metus causâ, de dolo, errore, in factum; pacti, jurisjurandi, & rei judicatæ, de

de quibus singulis, in sequentibus exordior suspensâ cæterarum
Exceptionum divisione.

C A P U T I V.

De Exceptione, quod metus causâ.

EXceptio metus causâ Prætoria & peremptoria est, quæ datur
ei qui metum in negotio passus est, contra ex eo agentem,
etiam si hic metum non intulerit *l. 4. §. 33. §. 1. Inst. de except.*
Pichard. 1. §. 1. d. 41. N. 14. Et locum habet in omnibus con-
tractibus tam bonæ fidei, quam stricti juris. *Ut Paul. Voet.*

Metus est instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio
l. 1. ff. quod met. Metus justus dicitur, qui cadit in constantem &
fortem virum: *Ut metus carceris, &c.*

Qui autem metu inductus ad dandum vel faciendum consen-
serit, potest, quoniam stricto jure ob consensum quidem est
obligatus, metus exceptione se tueri. *l. 5. §. ult. h. t.*

Exceptio metus causâ dicitur in rem scripta ut & metus actio.
Non inspiciendum est, an is, qui agit metus causâ aliquid fece-
rit, sed an omnino metus causâ factum sit in hac re a quocumque
non tantum ab eo, qui agit.

Et quamvis de Dolo auctoris exceptio non objiciatur: verum
tamen hoc jure utimur, ut de metu non tantum ab autore, sed
quocumque adhibito, exceptio metus objici possit *l. 4. §. 33. h. t.*
Siruv.

Non autem potest objicere, qui metum a parente passus est, in
cujus potestate fuerit: quia parenti licet deteriore conditionem
liberorum in rebus peculiaribus facere. Verum si abstinerit pa-
terna hæreditate, Succurrendum ei erit, ut aliis succurritur me-
tum passis. *l. 4. §. 4. h. t. Siruv.*

Differt hæc Exceptio ab Exceptione doli quod metus Exceptio
fit in rem scripta doli vero dirigitur in certam personam. *l. 4. §. pen.*
de except. dol. & met.

De doli mali Exceptione.

EXceptio doli mali est actionis summo quidem jure exclusio, sed contra æqui bonique, rationem competentis, ne cui dolus suus per occasionem juris Civilis, contra naturalem æquitatem profit. §. 1. *Inst. de Except. l. 1. §. 1. ff. b. t.*

Dividitur in generalem, quæ concurret cum omnibus aliis exceptionibus, ex omni causa nascens, unde id, quod petitur, exceptione elidi potest, quamvis initio nihil dolo factum sit negotii. *l. 2. §. 5. l. 4. §. pen. l. ult. h. t. l. 3. 6. de V. O. l. 27. §. 5. ff. de pact. l. 3. Cod. de except.*

Et specialem, quæ originem habet ex negotio, quod ab initio dolo malo gestum est. §. 1. *Inst. de Except. l. 5. §. ult. ff. h. t. l. 5. Cod. de inut. stip.* Competens iis, qui summo jure obligati sunt, sive ipsi dolum passi sunt sive non *l. 2. §. 2. ff. de Except. dol. mal.* eorumque hæredibus & fidejussoribus. *l. 7. §. 1. de Except. contra omnes, qui dolum admiserunt l. 4. §. 4. b. t.* Non tamen contra Patronum aut parentem a liberto aut filiofam. *l. 4. §. 16. b. t.* propter reverentiam ipsis debitam.

Illa autem exceptio specialis sive tempus intra quod, sive ad quod instituenda est, respicias, peremptoria ac perpetua est *l. 5. §. ult. ff. b. t. §. 9. inst. de Except.* Generalis vero tanquam accessio seu adjectitia qualitas naturam & Conditionem eorum, cum quibus concurret, semper sequitur *l. 2. §. 4. 5. b. t.*

Contra doli exceptionem non doli replicationem dari docet. *Ulp. in l. 4. §. 13. h. t.* Iniquum enim esset communem malitiam petitori quidem præmio, & ei, cum quo agatur pænæ esse: cum longè æquius sit, ex eo, quod perfidè gestum est, actorem nihil consequi. *l. 4. §. 13. h. t. struv.* Exceptio doli perpetua est, licet actio de dolo biennio concludatur. *l. ult. Cod. de dol.* Ratio differentiæ est, quia in potestate actoris est, quando ex interdicti causâ, vel actione de dolo agat, non est in potesta-

I N A U G U R A L I S. 7

te rei, quando conveniatur, proinde non est in ejus potestate quando excipiat. l. 5. §. ult. ff. de dol. mal. except.

C A P U T V I.

De Exceptione in factum.

EXceptio in factum est quæ oritur ex negotio quodam innominato, vel quæ opponitur personæ, cui non licet doli mali exceptionem opponere. l. 4. §. 7. de dol. except. qua impugnat actionem is, qui errore lapsus quid stipulanti promiserit, cum non videatur consentire qui errat. l. 116. §. ult. ff. de R. 7.

Hæc autem exceptio ideo vocatur in factum quia nomine vocat; similiterque aliæ exceptiones certum nomen non habentes, dicuntur in factum.

C A P U T V I I.

De Exceptione non numeratæ pecuniæ.

EXceptio non numeratæ pecuniæ est ex jure Civili peremptoria, quæ datur illi, qui futuro creditori suo stipulanti promisit, se pecuniam, quam ab ipso accepit, soliturum, cum tamen numerata non sit. Et hac stipulatione tenetur quidem promissor stricto jure; sed quia inconveniens est rationi, cum cogi ad reddendum id, quod nunquam accepit; ideo hac exceptione, contra actorem sine causâ ex stipulatione agentem, se tueri potest. Perez. in Cod.

Hæc exceptio competit non tantum debitori, sed & hæredi ejus: Ita tamen, ut tantum competat residuum tempus, quod defuncto ad exceptionem competebat. l. 8. Cod. de non num. pecun.

Fidejussori quoque & mandatori hanc exceptionem, exemplo rei principalis, competere decisum est in. l. 12. Cod. h. t. quia non personæ sed rei cohæret. Perez. in Cod.

C A-

DISPUTATIO JURIDICA

Olim hæc exceptio non numeratæ pecuniæ erat quinquennis, a Justiniano facta est biennis. *l. 14. Cod. h. t. Vinn.* Causam suæ mutationis refert. *Perez. in Cod.*

Opponitur autem illa exceptio intra biennium. Imo & post biennium quoque certum est competere, si debitor intra præfinitum biennii tempus questus sit de pecuniâ non numeratâ. Etenim post hanc querelam, quæ fit lite contestatâ, interpositam incipit exceptio esse perpetua, tam debitori, quam ejus hæredibus, & tam adversus creditores quam ipsorum hæredes. *l. 8. Cod. de non num. pec. Vide & Perez.*

Effectus autem hujus exceptionis est hic, quod rejiciat onus probandi in adversarium, ita ut donec is probaverit numerationem a se factam, non Cogatur ad solutionem debitor. *l. 3. Cod. h. t.*

C A P U T V I I I,

De Exceptione pacti.

EXceptio pacti est, quæ competit debitori, qui cum creditore suo pactus est de non petendâ pecuniâ, quam ei ex civili obligatione debebat.

Obligatio autem civilis pacto non tollitur sed quidem naturalis. *l. ult. in prin. ff. de jurejur. l. 95. §. naturalis ff. de solut.* Ratio est, quod in obligatione civili jus continetur, & in pactis, quæ jure nituntur naturali. *l. 1. ff. de pact. factum versatur. l. 27. §. 2. ff. de pact. Giphon.* At Civilia non tolluntur per naturalia. *§. ult. de leg. agnat. tut.* Cum unumquodque ea modo tollatur quo colligatum est. *l. 35. l. 100. ff. de. R. J.* Qua de re efficax est adversus debitorem actio: sed quia iniquum esset, contra pactionem eum Condemnari, defenditur per Exceptionem pacti conventi. *§. 3. Inst. de Except.*

I N A U G U R A L I S. 9

C A P U T I X.

De Jurisjurandi Exceptione.

Jusjurandum, quod remedium expediendarum litium dicitur in. l. 1. ff. h. t. definitur quod sit religiosa asseveratio Deo teste facta, cum execratione nostri, si scientes fallamus.

Si autem Jusjurandum debitori a creditore deferatur, & juraverit debitor, nihil se dare oportere, obligatus autem manet, quia non magis jusjurandum, quam pactum, modus est dissolvendæ obligationis jure Civili constitutæ: verum naturalem tollit. l. 95. §. 4. ff. de solut. Vinn. Attamen exceptione jurisjurandi, quæ perpetua est, debitor se tueri potest. Iniquum esset de perjurio ejus queri, cui sit delatum, quia jusjurandum ex conventionem proficiscitur, & speciem transactionis habet. l. 2. l. 25. & l. seq. in fin. de jurejur. Vinn. A Prætorum tanquam pactum conventum defenditur, Ideo si quid petat creditor repellitur per hanc exceptionem jurisjurandi: contra quam concedi non debet replicatio doli. Nihil interesse actionem quis habeat, an actio per hujusmodi exceptionem infirmetur. l. 112. ff. de R. J. l. 66. eod.

C A P U T X.

De rei Judicatæ Exceptione.

EXceptio rei judicatæ est peremptoria, competens reo per sententiam judicis a lite principali absoluto. l. 9. l. 17. ff. de except. rei jud.

Ejusque hæredi & fidejussori. l. 21. §. ult. eod. contra actorem ejusque successores. l. 28. eod. modo eadem quæstio inter eosdem revocetur, eorumque successores de eadem re; ex eadem causa. l. 3. 12. 13. 14. ff. h. t. Ratio est proponendæ exceptionis, quia sententia judicis, licet, si condemnatoria

B

fit,

fit, pariat actionem rei judicatæ. *l. 6. §. ult. de rei jud. except.*

Non tamen ipso jure tollit obligationem vel Civilem vel naturalem. *l. 60. ff. de cond. indeb.* Quare ad elidendam actionem inde, non obstante rei judicatæ auctoritate, summo jure competentem, danda erat hæc exceptio ob quam causam; hæc exceptio datur facile conspici potest in Wesenb. *par. h. r.*

Plures quidem exceptiones occurrunt exponendæ; sed quia nimis ampla foret mea disputatio, ordinem exceptionum in institutionibus propositarum insecutus fui, cum illæ celebriores cæteris habeantur: ut scribit. *Perez.*

C A P U T X I.

Secunda divisio exceptionum est quod sint perpetuæ & pre-emptoria: temporales & dilatoria. Perpetuæ & pre-emptoria sunt, quæ semper agentibus obstant, & semper rem de qua agitur, perimunt. *l. 2. ff. h. r.* ut exceptio pacti de non petendo in perpetuum, doli, metus, jurisjurandi, transactionis, erroris, pecuniæ non numeratæ, liberationis legatæ, rei venditæ, & similes de quibus vide. *§. 1. 2. 3. 6. 9. Inst. de except.*

Tam ante quam post litem contestatam opponi possunt. *l. 4. 8. 9. Cod. de Except. l. 9. Cod. de præscrip. long. temp.* Nisi sint litis finitæ exceptiones, litis ingressum impediunt, quæ ante litem contestatam sunt opponendæ, ut rei judicatæ, jurisjurandi, & transactionis. *Perez. in Cod.* Quædam etiam post latam sententiam ad impediendam executionem opponuntur, ut exceptio. *S. C. Macedoniani, & Veltejani.* Prior filiis mutuam pecuniam accipientibus competens. *S. C. prohibuit mutuas pecunias dari eis, qui in potestate parentis sunt.* Quæ senatus ideo prospexit, quia sæpe onerati ære alieno creditarum pecuniarum, quas in Luxuriam consumebant, vitæ parentum infidiabantur. *§. 7. Inst. quod cum eo, qui in alien. potest.* Posterior mulieribus pro alio quovis modo intercedentibus competit. *Exceptio pre-emptoria post sententiam militi competit. l. 1.*

Cod.

Cod. de fact. & jur. ign. Minoribus 25. annis idem. l. 36. ff. de min. uti & donatori, marito, patrono, socio, & aliis, quibus permissum est, ne in plus quam facere possunt, ex condemnatione factâ conveniantur: Nam inhumanum esset, spoliatum suis fortunis, in solidum damnari. §. 40. *Inst. de act. Perez.* Idem obtinet in exceptione compensationis. l. 2. de Comp. Ex confectione inventarii hæredi etiam competit ne damnetur ultra vires. *Jason. ad Leg. 1. n. 17. Cod. de fact. & jur. ign. Perez.* Clericus post sententiam etiam auditur. Dilatoriæ & temporales dicuntur, quæ actionem differunt & suspendunt ad tempus. §. 10. *Inst. h. t.* Quæ respiciunt vel causam, ut exceptio pacti de non petendo ad certum tempus. §. 10. *Inst. & §. 33. de act.*

Vel personas judicium constituentes, ut exceptio fori non competentis. l. ult. *Cod. h. t.* judicis suspecti. l. 16. l. ult. *Cod. de judic.* seu non idonei. l. 12. §. 2. ff. h. t. similesque. Vel locum tempus aliasque id genus circumstantias, ut exceptio temporis angustioris, loci non tuti. Vel modum procedendi & styli, ordinis non observati. Ordinario ante litem contestatam sunt opponendæ, etiam in bonæ fidei judiciis. l. 12. 13. *Cod. h. t.*

Præterea dividuntur exceptiones in reales & personales & mixtas. Reales quæ rei cohærent ut rei judicatæ, doli mali &c. personales quæ certis personis competunt, ut beneficii competentia. l. 12. & seqq. ff. solut. matrim. mixtæ ut minoris ætatis. l. 18. fin. & 19. ff. de minorib.

C A P U T X I I.

Utrum exceptiones reo competentes, fidejussori quoque prosint?

QUæstio hic occurrit an exceptiones reo competentes, ejus intercessori quoque accommodentur? quod generaliter affirmant in. l. 11. prin. de except. Estque hujus rei duplex ratio,

una, quod incivile sit, eum, qui pro alio laborat & se in periculum conjicit, ipso liberato in damno versari, & proinde exceptiones reorum intercessoribus competunt, reis etiam invitis. *l. 32. ff. de fidej. l. 19. ff. b. t.* Altera ratio est, quod si exceptiones intercessoribus non competere aduersus creditorem, & huic illi coacti solverint, haberent statim regressum aduersus ipsum reum, cui proinde non prodesset sua exceptio, siquidem actio contra fidejussorem mora aduersus ipsum debitorem, vi ipsa & effectu moveretur, & cogere iudicio mandati fidejussori reddere quod pro eo solvit. *§. fin. Inst. de Replie.*

C A P U T X I I I.

An Reus pluribus Exceptionibus uti potest?

HOc autem ita procedit, nisi lex impediatur plures exceptiones opponi. *l. 43. Cod. de except.* ubi etiam additur, quod quoties concurrunt plures actiones ejusdem rei nomine, unâ actor experiri debeat. Nam etsi in judiciis inter utrumque servari debeat æqualitas, hoc tamen rei favor extorsit, ut possit se pluribus modis defendere, non in primâ tantum, sed in secunda instantia, cum in utraque de damno vitando agat. Facit etiam quod reus imparatus ad iudicium trahatur & pulsetur invitus, cujus proinde conditio foret misera, si una tantum defensione uti posset; actor vero paratus veniat, cum sit in ejus arbitrio litem intentare, & statuere qua potissimum actione utatur, quam si minus commodam elegerit, sibi imputare debet. Ex hac ratione etiam dici posset actori licere uti pluribus replicationibus, quæ sunt exceptiones actoris. *l. 2. §. ff. b. t.*

C A P U T X I V.

De Exceptionibus ipsam causam concernentibus.

Occurrunt autem exceptiones quæ ipsam causam concernunt
ut exceptio plus petitionis §. 33. *Inst. de act.* Pacti de non
petendo intra certum tempus. §. 10. *Inst. h. t.* Exceptio mora-
toria, quâ debitores, qui citra culpam suam facultatibus lapsi
sint, rescripto Imp. aut Principis ad certum tempus contra cre-
ditores suos se defendunt. l. 2. *Cod. de precib. Imp. offer. similes-*
que Stru.

C A P U T X V.

De dilatoriis ex personâ.

Exceptiones dilatoriæ ex persona sunt; quales procuratoriæ
sunt: veluti si per militem, aut mulierem agere quis velit.
Illa Exceptio opponitur illi qui non potest esse procurator, ut
miles, qui, sine offensa militaris disciplinæ suis negotiis superesse
potest. Nec mulier potest esse procurator quia procuratoris
munus est virile & mulieres ab omnibus verilibus officiis sunt
remotæ. l. 2. ff. de R. J. Pudor & naturalis verecundiæ ratio pro-
hibet. l. 1. de postul. l. 54. de proc. l. 18. *Cod. eodem Vinn.*

Exceptionum dilatoriarum effectus est ut aut differant aut trans-
ferant iudicium: peremptoriarum, ut intentionem excludant
aut minuant. l. 22. ff. cum leg. seq. h. t.

Contraria Exceptioni est replicatio: quæ licet sit quædam
exceptio; tamen eam oppugnat & excludit l. 2. h. t. quemadmo-
dum replicationem duplicatio, & hanc triplicatio, & istam qua-
druplicatio. l. 2. §. 1. & 2. h. t.

Munera non Tyriis ostris distincta, nec auro,
Nec quæ Maurorum Regia dives habet;
Sed quæ Piærides jusserunt mittere vatem.
Hoc fausto cathetras omine scande Deæ!
Vela legas, vates, rapidis inimica procellis
Anxia naufragiis littora cymba legat.

accinuit

L. C. M.

J. V. D.

